

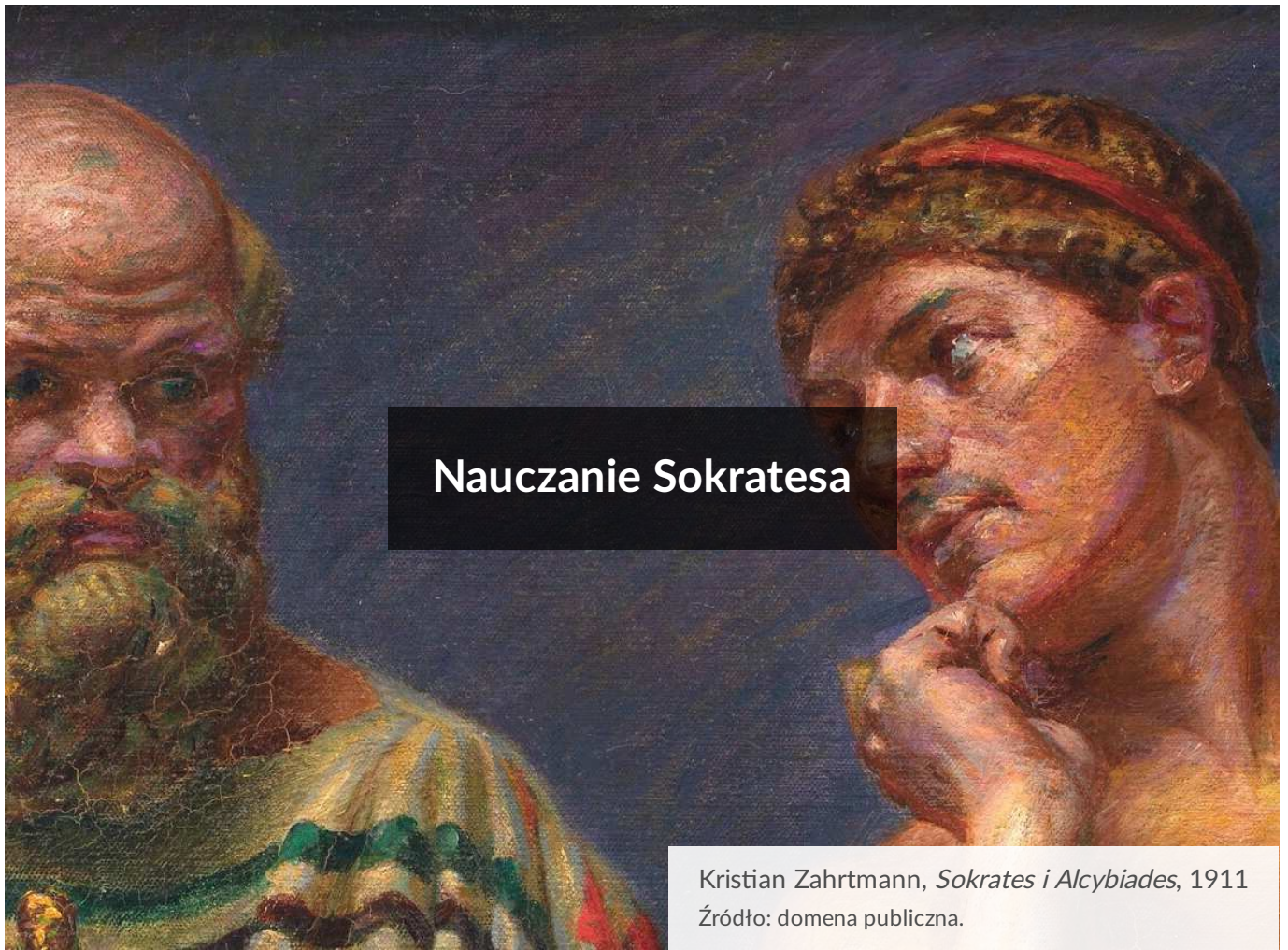

Nauczanie Sokratesa

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja TED](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] *Dialogi*, t. 1, tłum. Władysław Witwicki, Kęty 1999.
- *Menon*, [w:] *Dialogi*, t. 1, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999.

Nauczanie Sokratesa

Kristian Zahrtmann, *Sokrates i Alcibiades*, 1911

Źródło: domena publiczna.

Czy moralności można się nauczyć? Żeby odpowiedzieć na to pytanie, trzeba najpierw zastanowić się, czy moralność ma coś wspólnego z wiedzą. Jeżeli przyjmiemy, że tak i że posiadasz wiedzę o tym, co jest dobre, i chcesz przekazać ją innym – jaka metoda byłaby do tego najlepsza? Wykład czy rozmowa? Czy nauczanie powinno być abstrakcyjne, czy raczej odnosić się do konkretnych, życiowych sytuacji? Czy jako nauczyciele powinniśmy przyjmować pewne poglądy za słuszne, czy raczej dochodzić do prawdy razem z naszymi uczniami? Czy w tym drugim przypadku dalej mamy do czynienia z nauczaniem? Z tego materiału dowiesz się, w jaki sposób o moralności nauczał Sokrates.

Twoje cele

- Zdefiniujesz główny cel filozofii według Sokratesa – troskę o duszę.
- Poznasz sokratejski sposób uprawiania filozofii poprzez autorefleksję i dialog.
- Scharakteryzujesz główne pojęcia etyki Sokratesa w kontekście jego postawy moralnej.
- Dokonasz analizy filozofii Sokratesa: wskażesz jej słabe i mocne strony.

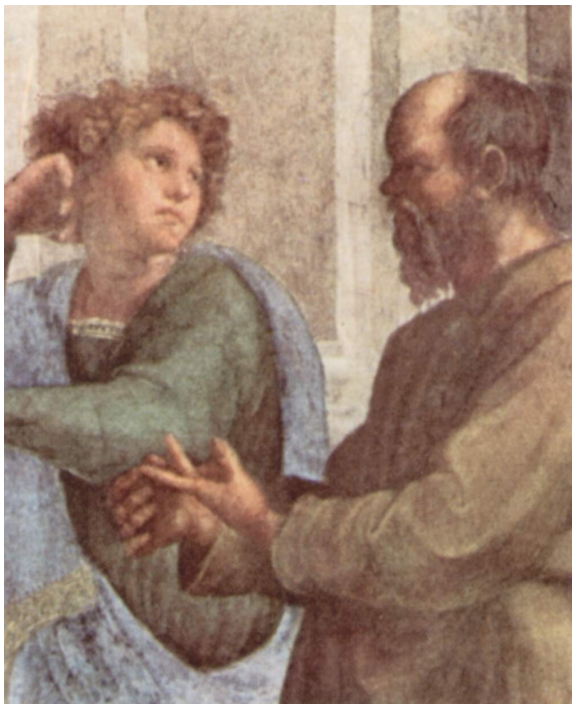
Przeczytaj

Czy Sokrates był nauczycielem?

Główne pytanie filozoficzne, które stawiał Sokrates, brzmiało: co jest najlepsze dla duszy? Czy inaczej – co robić, aby **dusza** była zdrowa? W ten sposób grecki filozof stawiał pytanie o naturę **cnoty** – czym jest? Był przekonany, że odpowiedź na pytanie o naturę cnoty rozwiąże praktyczne dylematy moralne człowieka – jak powinienem postępować? Co powinienem robić?

Sokrates był jednym z wielu filozofów działających w Atenach w V w. p.n.e. Życie spędził na rozmowach z młodzieżą, przyjaciółmi i rówieśnikami – wszystkie te rozmowy dotyczyły interesujących go kwestii moralnych. W przeciwieństwie do innych filozofów Sokrates nie rozmawiał jednak, aby głosić jakieś konkretne poglądy etyczne, ani też po to, by przekonać do nich swoich rozmówców. Chodziło mu o to, aby od nich dowiedzieć się prawdy o wartościach moralnych.

Sokrates uczynił bowiem z rozmowy metodę filozofowania.

W przeciwieństwie do słowa pisanego, które można zrozumieć opacznie, dialog, czyli żywe słowo, pozwala według Sokratesa na dotarcie do prawdy

Źródło: Rafael Santi, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Niekiedy trafiał na rozmówcę przekonanego, że zna odpowiedź na jego pytania. Przyjmował wówczas **postawę ironiczną**, umniejszając swoją wiedzę, a następnie doprowadzał każde twierdzenie swojego rozmówcy do sprzeczności (**metoda elenktyczna**). W ten sposób uświadamiał mu jego niewiedzę. Programem Sokratesa była bowiem wiedza o niewiedzy. Dopiero pozbycie się wiary w fałszywe przekonania stwarzało szansę na poznanie prawdziwe.

Platon

Obrona Sokratesa

Ja się, obywatele, i na tym punkcie różnię od wielu innych ludzi i jeżeli bym naprawdę powiedział, że jestem pod jakimś względem

mądry, to właśnie pod tym, że nie mając dostatecznego pojęcia o tym, co w Hadesie, zdaję też sobie z tego sprawę, że nie wiem.

I to prawdziwe poznanie interesowało Sokratesa najbardziej. W jaki sposób miałyby się ono jednak odbywać? Poszukiwał szczególnie takich rozmówców, którzy mogli go rzeczywiście czegoś nauczyć o cnocie. Sokrates był bowiem przekonany, że człowiek posiada w sobie prawdę o tym, co jest mu najbardziej do życia potrzebne – a więc pojęcie dobra, sprawiedliwości itp. Nie uświadamia sobie jednak ich znaczenia, żyje bowiem pod wpływem fałszywych mniemań, które przesłaniają mu prawdziwą wiedzę. Celem prowadzonych przez Sokratesa rozmów było to, by rozmówcy wspólnie doszli do prawdy, którą już posiadają, lecz nie zdają sobie z niej sprawy. Porównując tę – następującą po fazie elenktycznej – metodę prowadzenia rozmowy do sztuki położniczej, Sokrates nazywał ją **metodą majeutyczną**.

Starożytna rzymska płaskorzeźba położnej

Matka Sokratesa, Fainarete, była położną. Sokrates mówił, że tak jak położna pomaga narodzić się dziecku, tak on – za pomocą rozmowy – pomaga narodzić się prawdzie, która się w jego rozmówcy znajduje

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Jak widzisz, Sokrates był szczególnym nauczycielem **etyki**. Nie odpowiadał bowiem na pytania swoich uczniów, lecz raczej zachęcał ich do tego, by zaczęli zadawać je razem z nim. Innymi słowy, nakłaniał do troski o duszę – człowiek powinien żyć zgodnie z cnotą nie dlatego, że tak nakazuje prawo, tradycja, czy też dlatego, że sądzą tak inni ludzie, ale wyłącznie ze względu na dobro własnej duszy, a zatem – swoje własne dobro. Warunkiem życia w zgodzie z cnotą było poznanie, czym ona jest, a zrobić to mógł każdy, lecz tylko na drodze samopoznania. Zamiast więc nauczać konkretnych norm i dawać zalecenia moralne, Sokrates zachęcał swoich uczniów do troski o duszę, która wyrażała się w filozofii – tak, jak ją Sokrates rozumiał – a zatem w poszukiwaniu znaczenia podstawowych pojęć

moralnych, ujawnianiu ich nieoczywistości oraz w racjonalnym rozważaniu własnego postępowania.

Główne pojęcia filozofii Sokratesa

Dusza

Jaka była rola duszy według Sokratesa, a czym – według filozofów działających przed nim?

„Greckie słowo *psyché* – dusza – w filozofii starożytnej oznaczało zasadę życia. Sokrates prawdopodobnie używał go jednak przede wszystkim w znaczeniu zasady organizującej indywidualne życie ludzkie lub wewnętrznego ośrodka, który nim rządzi. Ośrodek ten odznacza się dwoma, odróżniającymi nas od całej przyrody, zdolnościami: do logicznego myślenia oraz do autorefleksji, czyli zastanawiania się nad samym sobą.

Sokrates twierdził, że wszystkie jego wysiłki sprowadzały się do tego, by przekonywać ludzi, iż «nie należy dbać [...] o nic bardziej niż o duszę». Znaczy to, że należy rozwijać w sobie wymienione zdolności – należy ćwiczyć się w logicznym myśleniu oraz pielęgnować namysł nad własnym ja («poznawać samego siebie»). Pierwsze pozwala nam osiągać rzetelną wiedzę, a nie tylko nabywać zasłyszane lub przypadkowo uformowane opinie. Drugie umożliwia nam odróżnianie tego, jacy być powinniśmy, od tego, jacy jesteśmy. Dzięki temu nasze życie może być życiem w pełni świadomym, a nie życiem sterowanym przez chaotyczne bodźce zewnętrzne lub wewnętrzne namiętności. Pierwszego ma uczyć logika, a drugiego – etyka i antropologia.

Sokratesa uznaje się za twórcę wszystkich tych dyscyplin filozofii.”

Źródło: Jacek Wojtysiak, *Lekcja filozofii – Sokrates*, „*Filozofuj!*” 2018, nr 6 (24), s. 47.

Cnota

Z czego wynika dobro? Czy ktoś, kto wie, czym jest dobro, może zdecydować się na czynienie zła?

„Jak widać, Sokratejska troska o duszę to nie tyle troska o jakąś rzecz, która jest w nas, ile pielęgnacja pewnego stanu lub sposobu życia. Chodzi o stan lub sposób, który czyni życie – jak byśmy powiedzieli – dobrym, wartościowym czy szlachetnym. Ten stan Sokrates nazywał terminem *areté*, przetłumaczonym na polski jako cnota. Mało kto zwraca dziś uwagę na pierwotne bogactwo znaczeniowe słowa cnota.

Sokrates doszukiwał się w jego treści (co najmniej) trzech elementów: dzielność, umiejętność, wiedza. Otóż, zgodnie z tradycją kultury greckiej, Sokrates nazywał cnotliwym kogoś, kto trwa przy swoich zasadach lub spełnia powierzone zadania, pomimo naporu niesprzyjających czynników (jak bohaterski żołnierz-obronca opierający się wrogom). Taka dzielność, wytrzymałość, tężyzna lub męstwo to jednak tylko negatywny aspekt cnoty. Jej aspektem pozytywnym jest umiejętność, sprawność lub biegłość w robieniu czegoś, co powinno się robić. Człowiek cnotliwy więc to nie uparty pięknoduch, lecz ktoś, kto osiągnął wprawę w czynieniu dobra. A jest to możliwe przez posiadanie stosownej wiedzy. Skoro rozum kieruje człowiekiem, a jego funkcja polega na zdobywaniu wiedzy, specyficznie ludzkie i dobre sprawności muszą się opierać na wiedzy. [...] Wydaje się też nam, że wiedza jest potrzebna, lecz nie wystarcza do czynienia dobra. Zdarza się przecież, że wiemy, co robić, lecz nie chcemy lub nie potrafimy. Sokrates myślał raczej przeciwnie: skoro istotą wszelkiej cnoty jest wiedza, a ludzie z natury dążą do dobra, to ktokolwiek, kto czyni coś złego, czyni tak z niewiedzy. Pogląd ten – chyba najbardziej kontrowersyjny pogląd Sokratesa – nazwano intelektualizmem etycznym.”

Źródło: Jacek Wojtysiak, *Lekcja filozofii – Sokrates*, „*Filozofuj!*” 2018, nr 6 (24), s. 47-48.

Daimonion

W duchowości greckiej daimonion był istotą, która pośredniczyła między światem ludzi a bogów. Jakie etyczne znaczenie przypisał mu Sokrates?

„Jest jeszcze jeden kontrowersyjny element filozofii Sokratesa. Otóż, jeśli wierzyć Platonowi, Sokrates niejednokrotnie wspominał, że bywa, iż dociera do niego jakiś głos lub znak, który go «odciąga od zamiaru zrobienia czegoś». Głos ten lub jego źródło czy charakter Sokrates nazwał daimónionem, czyli czymś duchowym lub boskim, względnie pochodzącym od ducha lub boga.

Pojęcie daimóniona i jego rola w filozofii Sokratesa doczekały się rozmaitych interpretacji. Wśród nich jest i taka, która w pojęciu daimóniona (powiązanych z innymi elementami tej filozofii) doszukuje się zaczątków pojęcia sumienia. Sumienie to indywidualna zdolność moralnej samooceny własnych czynów. Z jednej strony owa samoocena jest wyłącznie dziełem samooceniającego się człowieka. Z drugiej strony nie dokonuje się ona dowolnie, według jakiegoś widzimisię. Samooceniający się człowiek ma raczej poczucie, że w tej ocenie poddaje się normom, które – choć znane mu od wewnątrz – pochodzą spoza niego. Dlatego ludziom wrażliwym, takim jak

Sokrates, wydaje się, że dokonując rachunku sumienia, słyszą jakiś głos. Ów głos, rozumiany dosłownie lub metaforycznie, wskazuje na ponadludzkie umocowanie moralności.”

Źródło: Jacek Wojtysiak, *Lekcja filozofii – Sokrates, „Filozofuj!”* 2018, nr 6 (24), s. 48-49.

Słownik

antropologia filozoficzna

(gr. *anthropos* – człowiek) dział filozofii, który zajmuje się człowiekiem; choć refleksja nad człowiekiem oraz istotą człowieczeństwa obecna jest w myśli filozoficznej od starożytności (szerokie znaczenie antropologii filozoficznej), to nazwa „antropologia filozoficzna” została wprowadzona w XX wieku w znaczeniu teoretycznej podbudowy nauk szczegółowych, które zajmują się człowiekiem (wąskie znaczenie antropologii filozoficznej)

cnota

zbiór cech charakteru, postawa lub siła moralna charakteryzujące jednostkę, która żyje według norm etyki i dąży do osiągnięcia doskonałości osobistej; życie cnotliwe polega na przedkładaniu dobra etycznego nad przyjemności; treść pojęcia dobra zależy od przyjmowanego przez jednostkę systemu etycznego

Daimonion

(gr. zdrobnienie od *daimōn* – Bóg, bóstwo, demon) u Sokratesa: głos wewnętrzny, który powstrzymuje przed niewłaściwym działaniem (według Platona) lub doradza, co należy zrobić (według Ksenofonta); symbol sumienia

dusza (psyche)

zdaniem Sokratesa dusza jest podmiotem poznania oraz działania – ośrodkiem moralnym, który za pomocą rozumu poznaje naturę dobra oraz kieruje zachowaniem człowieka; według wierzeń religijnych i niektórych stanowisk filozoficznych dusza jest niematerialnym i nieśmiertelnym pierwiastkiem ludzkiej istoty, który ożywia ciało i opuszcza je w chwili śmierci.

etyka

(gr. *ethos* – zachowanie, zwyczaj) nauka o moralności, która jest ogółem ocen i norm moralnych przyjętych w danej zbiorowości społecznej (zbiorowości, klasie lub grupie społecznej, środowisku) w określonej epoce

intelektualizm etyczny

stanowisko etyczne zajmowane przez Sokratesa, zgodnie z którym warunkiem prowadzenia cnotliwego życia jest intelektualne poznanie natury dobra

ironia sokratejska

(gr. *eironeía* – udawana niewiedza) specyficzne nastawienie Sokratesa, które wyrażało się w sposobie prowadzenia dialogu oraz zapytywania; polegało na umniejszaniu własnej wiedzy w celu sprowokowania rozmówcy do wyrażenia przekonań, które w toku rozmowy okazywały się fałszywe; w połączeniu z metodą elenktyczną oraz majeutyczną pełniła w filozofii Sokratesa funkcję dydaktyczną – uświadamiała rozmówcom ich niewiedzę

logika

(gr. *logos* – mowa; słowo; myśl) dział filozofii zajmujący się poznaniem – teoria procesów poznawczych; nauka o zasadach poprawnego myślenia, regułach rozumowania i uzasadniania twierdzeń

metoda elenktyczna

(gr. *elenktikos* – zbijający, badawczy) stosowana przez Sokratesa metoda zbijania tez jego rozmówców, polegająca na wykazywaniu, że poglądy rozmówcy prowadzą do przyjęcia tezy jawnie fałszywej

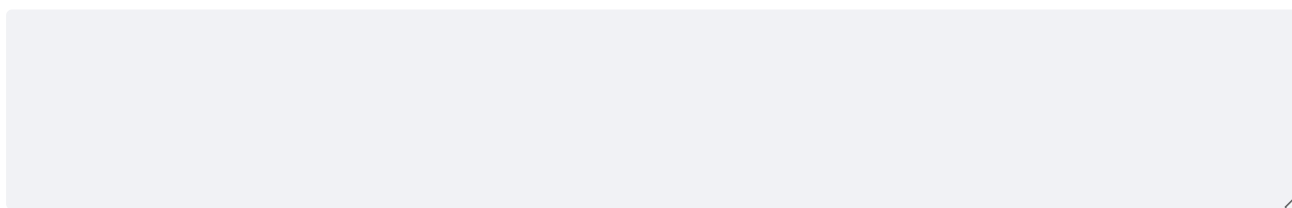
metoda majeutyczna

(gr. *maieutikós* – położniczy) metoda stosowana przez Sokratesa, polegająca na wydobywaniu z rozmówcy wiedzy, której sobie nie uświadamiał

Prezentacja TED

Polecenie 1

Obejrzyj film, w którym profesor Mirosław Kocur opowiada o życiu Sokratesa. Odwołując się do faktów z biografii greckiego filozofa, zastanów się i opisz na wybranych przykładach, w jaki sposób realizował on główne założenia swojej etyki we własnym życiu.

Trwa wczytywanie danych ..

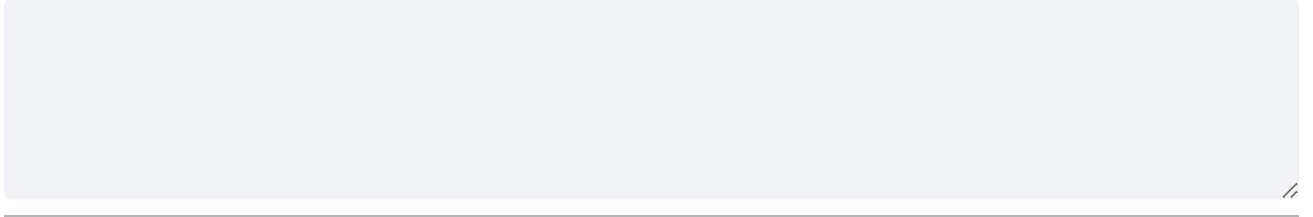
Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DW5WWEt8y>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film z nagraniem profesora Mirosława Kocura o życiu Sokratesa.

Polecenie 2

Zapoznaj się z grafiką, która przedstawia główne pojęcia nauczania Sokratesa. Następnie wyjaśnij, dlaczego – jak mówi Sokrates - „o duszę przede wszystkim i najbardziej dbać potrzeba, jeżeli i głowa ma być w porządku, i całe ciało”.

Jens Adolf Jerichau, *Sokrates (portret Vilhelma Wanschera)*, 1912.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Główne pojęcia etyki Sokratesa to...

dusza.

cnota.

umiar.

daimonion.

Ćwiczenie 2

Zgodnie z intelektualizmem etycznym...

rozum jest kryterium oceny moralnej czynów.

natura dobra jest nierozstrzygalna.

ludzie świadomie czynią zło.

cnota jest wiedzą.

Rozpoznaj pojęcie, o którym jest mowa w poniższym fragmencie.

“ *Menon* ”

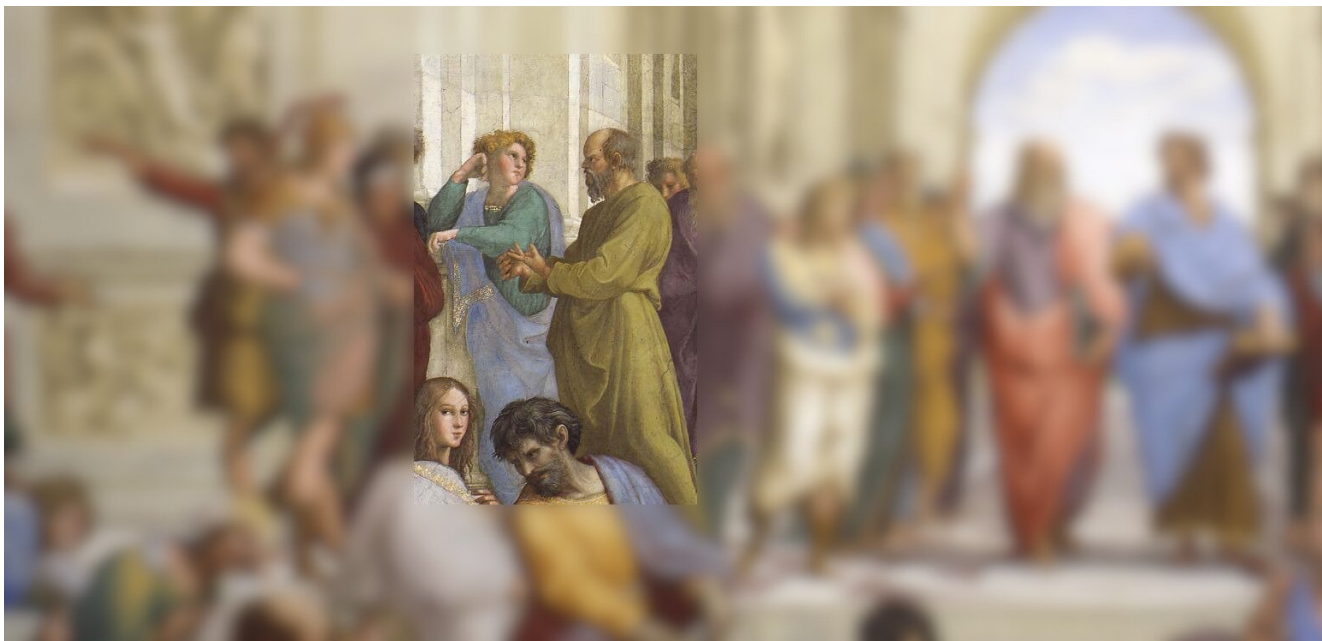
[...] jest czymś, co mieszka w duszy i koniecznie musi być pożyteczne, to ona musi być rozumem, bo przecież wszystko, co się z duszą wiąże, samo przez się ani nie jest pożyteczne, ani szkodliwe, a dopiero przez dołączenie się rozumu lub głupoty staje się szkodliwe lub pożyteczne. Wedle tego toku myśli dzielność, będąc czymś pożytecznym, musi być pewnym rozumem.

Źródło: *Menon*, [w:] *Dialogi*, t. 1, tłum. W. Witwicki, Kęty 1999, s. 486–487.

Ćwiczenie 4

Przyjrzyj się fragmentowi obrazu *Szkoła Ateńska* Rafaela Santi, który przedstawia starożytnych filozofów greckich. Jaki element nauczania Sokratesa chciał podkreślić malarz, przedstawiając filozofa w ten sposób?

Rafael Santi, *Szkoła Ateńska*, 1509-1511.

Źródło: Wikimedia Commons.

Ćwiczenie 5

Zdecyduj, czy znajdujące się poniżej twierdzenia są prawdziwe, czy fałszywe.

	prawda	fałsz
Na potrzeby swojej nauki Sokrates stworzył pojęcie duszy.	☐	☐
Daimonion jest symbolem rozumu.	☐	☐
Sokrates poszukiwał odpowiedzi na pytanie, czym jest dobro, w pismach swoich filozoficznych mistrzów.	☐	☐
Ironia sokratejska polegała na zaszczepianiu rozmówcom fałszywych przekonań co do znaczenia dobra i innych wartości moralnych.	☐	☐

Ćwiczenie 6

Wyobraź sobie, że żyjesz w mieście, w którym Sokrates prowadzi swoją działalność filozoficzną. Czy warto byłoby przyłączyć się do jego uczniów? Wskaż, jakie są – twoim zdaniem – mocne i słabe strony metody filozoficznej Sokratesa.

mocne strony	słabe strony
<input type="text"/>	<input type="text"/>

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, na czym polegała w przypadku Sokratesa troska o duszę.

Ćwiczenie 8

Jak rozumiesz stwierdzenie, że Sokrates wyprowadził filozofię na ulice?

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Nauczanie Sokratesa

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

V. Filozofia Sokratesa jako początki filozofii człowieka i etyki. Uczeń:

- 1) charakteryzuje filozofię Sokratesa w kontekście jego życia i postawy moralnej;
- 2) objaśnia koncepcję uprawiania filozofii poprzez autorefleksję lub samoświadomość (hasło „poznaj samego siebie”);
- 3) definiuje terminy: psychē, aretē, daimonion jako kluczowe terminy filozofii Sokratesa;
- 4) dyskutuje na temat „dlaczego ludzie postępują źle?”, przedstawiając tezę intelektualizmu etycznego oraz argumenty za i przeciw niemu.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Zdefiniujesz główny cel filozofii według Sokratesa – troskę o duszę.
- Poznasz sokratejski sposób uprawiania filozofii poprzez autorefleksję i dialog.
- Scharakteryzujesz główne pojęcia etyki Sokratesa w kontekście jego postawy moralnej.
- Dokonasz analizy filozofii Sokratesa: wskażesz jej słabe i mocne strony.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pojmuje rolę filozofii jako fundamentalnego składnika dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej;
- identyfikuje różne problemy, stanowiska i nurty filozoficzne na przykładach pytań i twierdzeń filozofów;

- rozpoznaje znaczenie filozofii jako istotnej części dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- mapa myśli;
- prezentacja TED.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z treściami w sekcji „Przeczytaj” oraz z ilustracją interaktywną z sekcji „Prezentacja TED”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel, po zalogowaniu na platformie, wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika temat lekcji. Nawiązując do zagadnień opisanych w sekcji „Wprowadzenie”, omawia zaprezentowane cele. Uczniowie ustalają kryteria sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika nauczyciel sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji. Następnie inicjuje rozmowę kierowaną na podstawie pytań zawartych we wprowadzeniu:
 - *Czy moralność ma coś wspólnego z wiedzą?*
 - *Czy moralności można się nauczyć? – Jeżeli tak, to za pomocą jakiej metody – wykładu*

czy rozmowy – powinno się jej nauczać?

– Czy nauczanie o moralności powinno być abstrakcyjne, czy odnosić się do konkretnych, życiowych sytuacji?

– Czy nauczyciele powinni przyjmować pewne poglądy za słuszne, czy raczej dochodzić do prawdy razem z uczniami? – Czy w tym drugim przypadku dalej mamy do czynienia z nauczaniem?

Faza realizacyjna:

1. **Mapa myśli.** Nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy. Każda z nich losuje jedną z trzech kategorii:

- dusza,
- cnota,
- Daimonion.

Każda z grup ma za zadanie opracować fragment mapy myśli dotyczący danego pojęcia. Następnie przedstawiciele poszczególnych grup dołączają opracowane przez siebie mapy do zapisanego na tablicy hasła: *Główne pojęcia filozofii Sokratesa.*

Omówienie wyników na forum klasy. Nauczyciel komentuje pracę uczniów i uzupełnia odpowiedzi o potrzebne informacje.

2. **Praca z multimediami.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Prezentacja TED”, a następnie odczytuje polecenie: *Obejrzyj film, w którym profesor Mirosław Kocur opowiada o życiu Sokratesa. Odwołując się do faktów z biografii greckiego filozofa, zastanów się i opisz na na wybranych przykładach, w jaki sposób realizował on główne założenia swojej etyki we własnym życiu.* Uczniowie pracują w parach, analizując treść zadania, dyskutując i zapisując wnioski. Wybrane grupy omawiają swoje rozwiązanie i spostrzeżenia na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Jako podsumowanie uczniowie w parach wykonują ćwiczenia nr 1-5.
2. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”, omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują zadania nr 6-8.

Materiały pomocnicze:

- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, Warszawa 2005.
- Brudnik E., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie: przewodnik po metodach aktywizujących*, Warszawa 2010.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimediami:

- Uczniowie zapoznają się z multimediami w sekcji „Prezentacja TED” i przygotowują do niego pytania. Następnie zadają je sobie nawzajem, sprawdzając stopień przyswojenia jego treści.